

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Т.Ф. Бризгова

2024 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

підготовки бакалаврів

денної та заочної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Соціологія медіації і кримінології
спеціальності 054 Соціологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Сковорець Володимир Олексійович, д.філос.н., доц., проф. кафедри соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № 1 від "28" 08 2024 р.
Завідувач кафедри

(підпис)

В.О. Сковорець
(підпис, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

М.А. Ленський

2024 рік

Зв'язок з викладачем:

E-mail: vskvorets@cisr.zp.ua

Телефон: 099 649 5600

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення); Viber за номером 099 649 5600

Кафедра: соціології, 4 корп. ЗНУ, вул. Дніпровська, 33а, кімн. 309

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія соціальних змін» є засвоєння студентами знань про основні підходи в дослідженні соціальних змін, теоретичні уявлення про роль особистостей та громадських рухів як агентів соціальних змін, про вплив глобалізації на життя народів, про трансформацію соціоісторичного організму України.

Студенти повинні засвоїти теоретико-методологічні засади дослідження соціальних змін, такі як фундаментальні концепції аналізу соціальних змін, теорії соціальної еволюції, теорії історичних циклів, теорія історичного матеріалізму, ознайомитися з такими формами соціальних змін як соціальні (громадські) рухи, революції та глобалізація; осмислити соціальні зміни, що визначають зміст і характер трансформації пострадянського українського суспільства, зокрема місце України в соціальній еволюції людства, аналітику демографічних, економічних, політичних процесів та змін в життєдіяльності населення України, а також загроз і викликів, перед якими опинилося українське суспільство.

Тематика курсу формує широкі можливості для аналізу соціальних явищ і процесів, порівняння соціальних ситуацій та станів, аргументації позиції дослідника, тобто розвитку соціологічного мислення і формування світогляду соціолога.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Якісні методи в соціологічних дослідженнях», «Сучасні соціологічні теорії», «Теорія кримінології», «Компаративний аналіз кримінальних субкультур у структурі суспільства», а також із таким компонентом навчальної діяльності, як навчальна практика.

2. Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	7-й	7-й
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	20 год.	4 год.
Семінарські заняття	10 год.	4 год.
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	82 год.
Консультації	Розклад розміщення консультацій: Кількість: 3 особисті – понеділок, з 15:00 до 16:00, IV корпус, ауд. 309; дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю Запис на консультації: vskvorets@cisr.zp.ua	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10847	

3. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Результати навчання та компетентності	Методи навчання / форми і методи оцінювання
СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому. РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі. РН14. Визначати теоретико-методологічні та концептуальні засади дослідження окремих галузей соціологічного знання.	Опрацювання першоджерел; опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle; написання есе; завдання на порівняльний аналіз
СК05. Здатність самостійно програмувати, планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.	Дискусія; написання есе; практичне завдання
РН15. Здійснювати соціологічний, кримінологічний та медіаторний аналіз соціальних відносин і суспільства в цілому. РН17. Застосовувати теоретичні підходи та соціологічний інструментарій медіації в комунікаційних процесах у сучасному суспільстві та вирішення проблем координації взаємодій різних соціальних груп.	Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дослідження соціальних змін

Тема 1. Фундаментальні концепції в дослідженні соціальних змін

Класичний підхід у дослідженні соціальних змін. Теорія соціального організму. Системна модель як породження концепції соціальних змін. Ускладнення динамічних концепцій соціальних змін. Модель динамічного соціального поля. Типологія соціальних процесів.

Тема 2. Теорії соціальної еволюції

Історичний процес та теоретичні підходи до його розуміння. Класичний еволюціонізм. Розвиток теорії соціального організму. Неоволюціонізм в культурній антропології та соціології. Теорії модернізації. Теорії неомодернізації та неоконвергенції.

Тема 3. Теорії історичних циклів

Циклічні теорії та їхні теоретики. Теорії цивілізацій. О. Шпенглер, М. Данилевський, А. Тойнбі. Цивілізаційний підхід до дослідження суспільства. Соціологічні теорії циклічних змін.

Тема 4. Історичний матеріалізм

Еволюціоністське та гегельянське коріння історичного матеріалізму. Діалектико-матеріалістичне розуміння історії. Рівень індивідуальних дій: «буття людини». Соціокультурний рівень: боротьба класів. Всесвітньо-історичний рівень: теорія суспільно-економічних формацій. Багатомірна теорія творення історії.

Змістовий модуль 2. Основні фактори соціальних змін

Тема 5. Суспільні рухи як фактор соціальних змін

Агенти соціальних змін. Видатні особистості як агенти соціальних змін. Соціальні рухи як агенти соціальних змін. Типи соціальних рухів. Внутрішня динаміка соціальних рухів. Зовнішня динаміка соціальних рухів. Сучасний стан теорій соціальних рухів.

Тема 6. Революція – пік соціальних змін

Революція як форма змін. Від ідеї до революційної теорії. Сучасні концепції революції. Моделі революції. Механізми революції. Основні теорії революції.

Тема 7. Глобалізація людського суспільства

Глобалізація та її сутність. Класичне бачення глобалізації. Глобалізація культури. Образ глобального світу. Теорії глобалізму.

Змістовий модуль 3. Аналітика соціальних процесів в Україні

Тема 8. Аналітика демографічних процесів в Україні

Демографічні процеси як індикатор соціальних змін. Загальна картина демографічних змін в Україні в XIX – на початку XX століття. Основні фактори демографічних змін у сучасній Україні. Зміни стану здоров'я населення як фактор демовідтворення. Медико-демографічна ситуація в Україні. Трудова міграція за кордон як чинник демографічних змін в Україні. Процес депопуляції: загрози і прогнози. Демографічна складова соціальної політики. Проблема демографічного відтворення в контексті кризи держави в Україні.

Тема 9. Аналітика економічних процесів в Україні

Аналіз суспільства і економіки: від формаційного до цивілізаційного підходу. Управління економічними процесами: від наукових підходів до іноземних радників. Вплив економіки на трансформацію соціального організму України. Виробництво і споживання в радянській та пострадянській період. Зміна структури власності – визначальний чинник трансформації суспільства. Наслідки економічних реформ в Україні. Тенденції змін у техносфері України. Економічна політика: між іноземним впливом і національними інтересами України. В пошуках нової моделі економіки України. Прогноз економічного розвитку України: між лещатами МВФ і відродженням національного виробництва.

Тема 10. Аналітика соціальних змін у життєдіяльності населення України

Теоретичні засади дослідження соціального розвитку суспільства. Зміна моделі соціального розвитку України: від радянського типу до пострадянського. Зміна соціальної структури населення в Україні: від радянської до пострадянської моделі. Добробут населення України: від радянської до пострадянської епохи. Соціальна політика в пострадянській Україні.

Тема 11. Аналітика політичних процесів в Україні

Теоретичні засади дослідження політичних процесів. Взаємозв'язок політичної влади і соціально-економічних процесів. Деградація правлячого класу в пострадянській Україні. Трансформації політичної системи пострадянської України. Зовнішнє управління – наслідок дегенерації правлячого класу України.

Змістовий модуль 4. Трансформація соціоісторичного організму України

Тема 12. Українське суспільство як соціоісторичний організм

Концепція життєустрою народу – підґрунтя аналітики соціальних процесів. Концепція життєустрою народу як методологія дослідження суспільства. Життєустрій народу: сутність феномена та зміст поняття. Методологія дослідження життєустрою народу. Закони та закономірності процесу розвитку життєустрою народу. Життєустрій народу – основа розвитку соціоісторичного організму. Соціокультурний закон розвитку соціоісторичного організму. Закон соціальної регенерації соціоісторичного організму. Закон адекватності соціальної організації культурним та природним умовам існування соціоісторичного організму. Закон соціальної деградації соціальних систем. Закон розподілу та перерозподілу життєвих благ у соціальних системах. Закон гібридизації соціальних систем. Закон однакості компонентів соціальної організації соціальних систем. Закон адекватності соціального управління потребам збереження і розвитку соціоісторичного організму. Життєустрій народу і моделювання соціального організму країни.

Тема 13. Українське суспільство в контексті соціальної еволюції людства

Соціальна еволюція людства в XX – XXI столітті. Витоки уявлень про соціальну еволюцію. Формування моделей світового порядку в процесі соціальної еволюції. Двохполюсна система світоустрою. Вплив глобалізації на життєустрій народів світу. Початок трансформації однополярного світу в багатопольярний. Моделі трансформації суспільства. Модель трансформації суспільства за Вашингтонським консенсусом та її наслідки. Модель трансформації суспільства за Пекінським

консенсусом та її наслідки. Проблема вибору моделі розвитку українського суспільства. Моделі демовідтворення в соціальній еволюції сучасного світу.

Тема 14. Виклики трансформації соціоісторичного організму України

Аналітика інтеграційно-дезінтеграційних процесів в Україні. Теоретичні засади дослідження інтеграційно-дезінтеграційних процесів в Україні. Цивілізаційні характеристика України. Вплив соціальних процесів на трансформацію соціоісторичного організму України. Формування ліній соціального розлому в українському суспільстві. Аналітика технологій соціального управління в Україні. Виклики цілісності соціоісторичного організму України. Зміст поняття «технологія соціального управління». Деструктивні технології управління соціальним організмом України. Технології інтеграції суб'єктів життєдіяльності в соціальний організм України. Фактори розгортання конфлікту на Сході України. Вплив російсько-української війни на соціальні зміни в українському суспільстві.

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Фундаментальні концепції в дослідженні соціальних змін	2	2	<i>щотижня</i>
	Тема 2. Теорії соціальної еволюції	2		<i>щотижня</i>
	Тема 3. Теорії історичних циклів	2		<i>щотижня</i>
	Тема 4. Історичний матеріалізм	2		<i>щотижня</i>
2	Тема 5. Суспільні рухи як фактор соціальних змін	2	2	<i>щотижня</i>
	Тема 6. Революція – пік соціальних змін	2		<i>щотижня</i>
3	Тема 7. Аналітика демографічних процесів в Україні	2		<i>щотижня</i>
	Тема 8. Аналітика економічних процесів в Україні	2		<i>щотижня</i>
4	Тема 9. Українське суспільство як соціоісторичний організм	2		<i>щотижня</i>
	Тема 10. Виклики трансформації соціоісторичного організму України	2		<i>щотижня</i>
Разом		20	4	

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Фундаментальні концепції в дослідженні соціальних змін План 1. Класичний підхід у дослідженні соціальних змін. 2. Теорія соціального організму. 3. Системна модель як породження концепції соціальних змін. 4. Ускладнення динамічних концепцій соціальних змін. 5. Модель динамічного соціального поля. 6. Типологія соціальних процесів.	2	2	<i>тижні по знаменнику</i> <i>у</i>
2	Тема 2. Глобалізація людського суспільства План 1. Глобалізація та її сутність. 2. Класичне бачення глобалізації.	2		<i>тижні по знаменнику</i>

	<ul style="list-style-type: none"> 3. Типологія сучасних теорій глобалізації. 4. Глобальна економіка. 5. Глобалізація культури. 6. Образ глобального світу. 7. Теорії глобалізму. 			
3	<p>Тема 3. Аналітика соціальних змін у життєдіяльності населення України</p> <p>План</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні засади дослідження соціального розвитку суспільства. 2. Соціальна політика в пострадянській Україні. 3. Зміна моделі соціального розвитку України: від радянського типу до пострадянського. 4. Зміна соціальної структури населення в Україні: від радянської до пострадянської моделі. 5. Вимірювання людського розвитку в Україні. 	2		<i>тижні по знаменнику</i>
	<p>Тема 4. Аналітика політичних процесів в Україні</p> <p>План</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні засади дослідження політичних процесів. 2. Формування політичної системи в пострадянській Україні. 3. Трансформації політичної системи пострадянської України. 4. Вплив політичної влади на шлях руху українського суспільства. 5. Деградація правлячого класу в пострадянській Україні. 6. Східноукраїнський конфлікт як прояв суспільно-політичної кризи в Україні. 7. Вплив російсько-української війни на політичні процеси в Україні. 	2		<i>тижні по знаменнику</i>
4	<p>Тема 5. Українське суспільство в контексті соціальної еволюції людства</p> <p>План</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Формування моделей світового порядку в процесі соціальної еволюції. 2. Двохполюсна система світоустрою в другій половині XX століття.. 3. Модель однополярного світу в кінці XX – на початку XXI ст. 4. Початок трансформації однополярного світу в багатополарний. 5. Модель трансформації суспільства за Вашингтонським консенсусом та її наслідки. 6. Модель трансформації суспільства за Пекінським консенсусом та її наслідки. 7. Проблема вибору моделі розвитку українського суспільства. 	2	2	<i>тижні по знаменнику</i>
Разом		10	4	

6. Самостійна робота

№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	Опрацюйте 21, 22 і 23 підрозділи частини шостої «Змінність суспільства» у книзі Штомпка П. «Соціологія. Аналіз суспільства» (сторінки 551-614, URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://sociology.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/%D0%9F%D0%B9%D0%BE%D1%82%D1%80-%D0%A8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf), зробіть конспект основних положень	10	10
	Підготувати теми змістового модуля 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження соціальних змін»	5	11
2	Опрацюйте 24, 25 і 26 підрозділи частини шостої «Змінність суспільства» у книзі Штомпка П. «Соціологія. Аналіз суспільства» (сторінки 551-614, URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://sociology.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/%D0%9F%D0%B9%D0%BE%D1%82%D1%80-%D0%A8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf), зробіть конспект основних положень.	10	10
	Підготувати теми змістового модуля 2 «Основні фактори соціальних змін»	5	10
3	Опрацюйте Розділ «Зміна суспільно-політичного ладу в Україні» у книзі Шульга М. О. «Дрейф на узбіччя. Двадцять років суспільних змін в Україні» (с. 10-166, URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2011/shulga_dreyf.pdf), зробіть конспект основних положень.	10	10
	Підготувати теми змістового модуля 3 «Аналітика соціальних процесів в Україні»	5	10
4	Опрацюйте підрозділи 2.1. «Соціальна еволюція людства в XX-XXI столітті» і 2.2. «Моделі трансформації суспільства: Вашингтонський і Пекінський консенсус» у монографії Скворець В. О. «Трансформація соціоісторичного організму України : аналітика соціальних процесів» (с. 89-126, URL : https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/5213)	10	10
	Підготувати теми змістового модуля 4 «Трансформація соціоісторичного організму України»	5	11
Разом		60	82

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5

1	Опитування	Семинар №1	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів. Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали. Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали. Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали	5
	Поточне тестування в системі Moodle	Тестові завдання за адресою в системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10847		5
	Практичне завдання – написати есе (письмова робота)	Тема есе «Найважливіші соціальні зміни за останні 5 років» (обсягом 2-3 сторінки)	Повнота структури та змісту основних елементів аналізу за наявності власного бачення проблеми – 5 балів, Наявність власних думок, але відсутність деяких елементів аналізу – 4-3 бали. Есе поверхово розкриває зміст проблеми – 1-2 бали.	5
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	3	-	-	15
2	Опитування	Семинар № 2	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів. Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали. Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали. Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали.	5
	Теоретичне завдання – виконання тестових завдань	Тестові завдання за адресою в системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10847		5
	Практичне завдання – написати есе (письмова робота)	Тема есе «Вплив глобалізації на зміни нашого життя» (обсягом 2-3 сторінки)	Повнота структури та змісту основних елементів аналізу за наявності власного бачення проблеми – 5 балів, Наявність власних думок, але відсутність деяких елементів аналізу – 4-3 бали. Есе поверхово розкриває зміст проблеми – 1-2 бали.	5
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	3	-	-	15
3	Опитування	Семинар № 3	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на	5

			питання семінару – 5 балів . Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали . Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали . Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали .	
	Опитування	Семінар № 4	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів . Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали . Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали . Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали .	5
	Практичне завдання – написати есе (письмова робота)	Тема есе «Основні фактори змін у життєдіяльності студентства в пострадянській Україні» (обсягом 2-3 сторінки)	Повнота структури та змісту основних елементів аналізу за наявності власного бачення проблеми – 5 балів ,. Наявність власних думок, але відсутність деяких елементів аналізу – 4-3 бали . Есе поверхово розкриває зміст проблеми – 1-2 бали .	5
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	3	-	-	15
4	Опитування	Семінар № 5	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів . Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали . Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали . Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали .	5
	Теоретичне завдання – виконання тестових завдань	Тестові завдання за адресою в системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10847		5
	Практичне завдання – Написати есе (письмова робота)	Тема есе «Позитивні та негативні зміни в пострадянському українському суспільстві» (обсягом 2-3 сторінки)	Повнота структури та змісту основних елементів аналізу за наявності власного бачення проблеми – 5 балів ,. Наявність власних думок, але відсутність деяких елементів аналізу – 4-3 бали . Есе поверхово розкриває зміст проблеми – 1-2 бали .	5

Усього за ЗМ 4 контр. заходів	3	-	-	15
Усього за змістові модулі	12			60

7. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання – відповідь на питання білета заліку	<p>Питання підготовки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи до розуміння сутності соціальних змін. 2. Системна модель в дослідженні динаміки соціальних процесів. 3. Модель динамічного соціального поля. 4. Соціальні процеси: поняття, загальні характеристики. 5. Специфічні форми соціальних процесів. 6. Типологія та класифікація соціальних процесів. 7. Час як вимір соціального життя, загальні властивості часу. 8. Час як аспект соціальних змін. 9. Час у свідомості та культурі. 10. Функції соціального часу. 11. Загальні теоретичні традиції в дослідженні часу. 12. Джерела виникнення глобалізації. 13. Сучасний стан глобалізації, глобалізація культури. 14. Теорії глобалізму. 15. Образи майбутнього світу. 16. Перспективи глобалізму. Глокалізація. 17. Антиглобалізм та альтерглобалізм. 18. Джерела виникнення та особливості становлення і розвитку теорій модернізації та конвергенції. 19. Сучасні концепції модернізації та їх критика. 20. Концепції конвергенції. 21. Теорії неомодернізації та неоконвергенції. 22. Роль норми у соціальній структурі суспільства. 23. Інституціоналізація змін. 24. Нормативні новації 25. Особливості фази розповсюдження новацій. 26. Рівні соціальної реальності. 27. Виміри та рівні соціальних процесів. 28. Діяльність та практика в 	<p>Кількість питань на які надано повну змістовну відповідь (1 питання – 5 балів) – усього 2 питання.</p> <p>5 балів – відповідь логічна, повна й аргументована</p> <p>3-4 бали – відповідь логічна й послідовна, але окремі аспекти не розкриті</p> <p>1-2 бали – відповідь поверхова, студент знає основні поняття</p>	10

	<p>функціонуванні суспільства.</p> <p>29. Хода історичного процесу.</p> <p>30. Становлення соціального становлення.</p> <p>31. Соціальні рухи поряд з іншими агентами соціальних змін.</p> <p>32. Сутність соціальних рухів.</p> <p>33. Детермінанти, критерії класифікації та типологія соціальних рухів.</p> <p>34. Внутрішня та зовнішня динаміка соціальних рухів.</p> <p>35. Сучасний стан теорій соціальних рухів.</p> <p>36. Визначення поняття та класифікація соціальної мобільності.</p> <p>37. Групова мобільність як фактор соціальних змін.</p> <p>38. Індивідуальна мобільність як умова та рушійна сила соціальних змін.</p> <p>39. Структурна мобільність.</p> <p>40. Міграції та соціальні зміни (трансформації).</p>		
Виконання підсумкового тесту в системі Moodle	Тестові завдання за адресою в системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10847	За виконання підсумкового тесту студент може отримати до 10 балів .	10
Індивідуальне дослідницьке завдання передбачає складання порівняльної характеристики соціальних явищ і процесів в українському суспільстві радянського (1945-1995 рр.) і пострадянського періоду (з 1991 р.). Зміст презентації включає: 1) титульний лист, у якому вказано прізвище та ім'я автора, назву теми дослідження; 2) актуальність обраної проблеми дослідження; 3) мета і завдання дослідження; 4) предмет дослідження; 5) основні методи дослідження; 6)	Теми творчих робіт: 1. Порівняння системи вищої освіти в Україні радянського та пострадянського періоду. 2. Порівняння системи шкільної освіти в Україні радянського та пострадянського періоду. 3. Порівняння системи професійно-технічної освіти в Україні радянського та пострадянського періоду. 4. Порівняння системи охорони здоров'я в Україні радянського та пострадянського періоду. 5. Порівняння системи моделі розвитку науки в Україні радянського та пострадянського періоду. 6. Порівняння моделі економічного розвитку в Україні радянського та пострадянського періоду. 7. Порівняння моделі розвитку машинобудування в Україні радянського та пострадянського періоду. 8. Порівняння моделі розвитку сільського господарства в Україні радянського та пострадянського періоду. 9. Порівняння моделі демографічного розвитку в Україні радянського та пострадянського періоду. 10. Порівняння моделі розвитку	Критеріями оцінювання є наявність визначених складових у розробленій програмі соціологічного дослідження: 1) титульний лист, у якому вказано прізвище та ім'я автора, назву теми дослідження; 2) актуальність обраної проблеми дослідження; 3) мета і завдання дослідження; 4) предмет дослідження; 5) основні методи дослідження; 6) основні ідеї теорій і концепцій, на які спирається дослідження; 7) розробка заняття ґрунтується на сучасній літературі – 18-20 балів Повна або часткова відсутність одного з названих критеріїв – 15-17 балів . Повна або часткова відсутність двох із названих критеріїв – 12-14 балів . Повна або часткова	20

	<p>основні ідеї теорій і концепцій, на які спирається дослідження; 7) список джерел, що були використані при підготовці заняття.</p>	<p>культури в Україні радянського та пострадянського періоду. 11. Порівняння соціальної структури в Україні радянського та пострадянського періоду. 12. Порівняння способу життя селян жителів села в Україні радянського та пострадянського періоду. 13. Порівняння способу життя творчої інтелігенції в Україні радянського та пострадянського періоду. 14. Порівняння способу життя технічної інтелігенції в Україні радянського та пострадянського періоду. 15. Порівняння становища правлячого класу в Україні радянського та пострадянського періоду. 16. Порівняння становища представників кримінального світу в Україні радянського та пострадянського періоду. 17. Порівняння організованої злочинності в Україні радянського та пострадянського періоду. 18. Порівняння адекватності політики державної влади потребам народу в Україні радянського та пострадянського періоду. 19. Порівняння можливостей пересічної людини зробити кар'єру в Україні радянського та пострадянського періоду. 20. Порівняння можливостей людини подорожувати по своїй країні та світу в Україні радянського та пострадянського періоду. Обсяг роботи – не менше 12 сторінок.</p>	<p>відсутність трьох із названих критеріїв – 9-11 балів.</p> <p>Повна або часткова відсутність чотирьох із названих критеріїв – 5-8 балів.</p> <p>Повна або часткова відсутність п'ятьох із названих критеріїв – 1-4 бали.</p>	
<p>Усього за підсумковий семестровий контроль</p>				<p>40</p>

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер. з англ. Надія Коваль. Київ : Наш формат, 2017. 320с.
2. Ковтуненко Е. С. Теоретико-методологічні та концептуальні засади соціологічного дослідження соціальних змін. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2013. Вип. 18. С. 95-103.
3. Скворець В. О. Трансформація соціоісторичного організму України : аналітика соціальних процесів. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019. 520 с.
4. Теорія соціальних змін : Сучасні соціологічні концептуалізації (колектив авторів : П. В. Кутуєв, О. В. Богданова, М. І. Клименко, Т. В. Коломієць, І. В. Мацко-Демиденко, О. Л. Якубін. Навчальний посібник. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. 220 с.
5. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. - Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с.

Додаткова:

1. Бжезинский З. Стратегический взгляд: Америка и глобальный кризис / Збигнев Бжезинский : [пер. с англ. М.Н. Десятовой]. Москва: АСТ, 2015. 288 с.
2. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире /Пер. с англ. П. Кудюкина. Санкт-Петербург : Университетская книга, 2001. 416 с.
3. Гіденс Е. Соціологія / пер. с англ. Київ: Основи, 1999. 726 с.
4. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. Керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. Київ : КНЕУ, 2001. 733 с.
5. Павловський М. А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). Київ : Техніка, 2001. 312 с.
6. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства: Монографія / В. Є. Пилипенко. Львів : ЗУКЦ, 2012. 326с.
7. Смелзер Н. Социология: пер. с англ. Москва : Феникс, 1994. 688 с. (раздел IV. Общества: социальные изменения и социальные сдвиги).
8. Українське суспільство 1992-2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / за ред. д.ек.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2013. 566 с.
9. Шульга М. О. Дрейф на узбіччя. Двадцять років суспільних змін в Україні. Київ : ТОВ «Бізнесполіграф», 2011. 448 с.
10. Шульга М. Збій соціальної матриці: монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 284 с.

10. Інформаційні ресурси

1. Ворона В. М. Роль академічної соціології в модернізації українського суспільства (Передмова). // Українське суспільство 1992-2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2012. С. 3–9. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/vorona/soc-mon-2012.pdf>
2. Ворона В. Соціологічні нариси політеконома. Київ : Інститут соціології НАН України, 2020. 400 с. URL : <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/vorona/samyj-poslednij-maket-v.m.-vorona-dlya-tipografii-1.pdf>
3. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі : за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005–2007–2009-2011. Київ : Інститут соціології НАН України, 2012. 119 с. URL : https://i-soc.com.ua/assets/files/library/european_social_survey_57911_ua.pdf
4. Павленко Ю. В. Концептуальні засади осмислення цивілізаційного процесу. URL : <http://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/2007-4-pavlenko.pdf>
5. Скворець В. О. Трансформація соціоісторичного організму України : аналітика соціальних процесів. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019. 520 с. URL : <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/5213>
6. Сорокин П. А. Социокультурная динамика и эволюционизм. URL : <http://abuss.narod.ru/Biblio/sorokin2.htm>
7. Теорія соціальних змін: Сучасні соціологічні концептуалізації (колектив авторів: П. В. Кутуєв, О. В. Богданова, М. І. Клименко, Т. В. Коломієць, І. В. Мацко-Демиденко, О. Л. Якубін. Навчальний посібник. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. 220 с. URL : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/18464>
8. Тойнби А. Цивілізація перед судом історії / А. Тойнби. Москва, 1995. 476 с. URL : <http://books-history.net/9104-civilizacija-pered-sudom-istorii-audiokniga-mp3-a.html>
9. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Вип. 1 (15). Т. 1. Київ : 2014. С. 519-520. URL : http://www.i-soc.com.ua/files/m/monitoring_2014.pdf
10. Українське суспільство 1992 – 2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2013. С. 441. URL : <http://www.studfiles.ru/preview/2495784/>
11. Шпенглер О. Закат Європи. Образ и действительность. Т.1. / Вступительная статья А. Дубнова. URL : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Speng/index.php
12. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. – Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с. URL : <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sociology.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/%D0%9F%D0%B9%D0%BE%D1%82%D1%80-%D0%A8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf>
13. Шульга М. О. Дрейф на узбіччя. Двадцять років суспільних змін в Україні. Київ : ТОВ «Бізнесполіграф», 2011. 448 с. URL : chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2011/shulga_dreyf.pdf
14. Шульга М. Збій соціальної матриці.: монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 284 с. URL : <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi77/0057370.pdf>

11. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти. Процедура врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти, регулюється Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (2022 р.).
https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_znu_pro_poryadok_viznannya_razul_tat_v_navchannya.pdf

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи. Для отримання швидкої відповіді пишіть повідомлення у Viber.

Взяла цю інформацію з минулорічного силабусу, можете щось змінити, додала тільки пункт Визнання результатів неформальної/інформальної освіти, якого раніше не було

У цьому розділі науково-педагогічний визначає все, що є важливим для нього і здобувачів під час вивчення

цієї навчальної дисципліни.

Розписати цей розділ можна, розкривши такі питання:

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. У який спосіб і у які терміни здійснюється відпрацювання пропущених занять?

Політика академічної доброчесності

Які заходи перевірки на плагіат будуть вжиті викладачем? Які санкції будуть застосовані до здобувачів, що вдалися до списування, плагіату чи інших проявів недоброчесної поведінки? Проінформувати та надати приклади, як необхідно оформлювати цитування, посилатися на авторів запозичених фото, ілюстрацій тощо.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Чи можна під час занять користуватися мобільними телефонами, ноутбуками, планшетами та іншими персональними гаджетами? Якщо так, то за яких умов?

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Прописати процедуру врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти.

Комунікація

У який спосіб здійснюватиметься комунікація викладача зі студентами (електронна пошта, Moodle, інші засоби комунікації)? У який термін викладач відповідатиме на письмові запити студентів? Чи існують формальні вимоги до оформлення таких запитів? Якщо так, то які?

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2024-2025 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ:** <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методичку проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса:

Гаряча лінія: Тел.

В шаблоні немає адреси й телефону

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):

<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>